

Kirjailijaseuratoiminnalla lukuharrastusta edistämään

Paula Äimälä & Juli-Anna Aerila

Väinö Riikkilä -seura tukee lasten ja nuorten lukemista

Väinö Riikkilä -seura on vuonna 1986 perustettu raumalainen lasten ja nuorten luku- ja kirjoitusharrastuksen edistämiseen keskittynyt kirjailijan nimikkoseura. Seuran toimintaa rahoitetaan erilaisilla avustuksilla, joiden hakeminen on keskeinen osa johtokunnan työtä. Väinö Riikkilä -seuran toiminnassa on mukana peruskoulun opettajia, kirjaston väkeä, opettajankouluttajia ja muita lasten lukemisesta sekä lastenkirjallisuudesta kiinnostuneita eriikäisiä aikuisia. Seuran toimintaa pyörittää kymmenisen aktiivijäsentä, ja seurassa on noin 70 vuosimaksun maksavaa jäsentä. Seuran toiminnasta saa lisätietoa verkkosivuilta <http://vainoriikkilaseura.fi/>

Väinö Riikkilä -seuralla on hyvät yhteistyösuhteet paikallisiin kirjastoihin, kaupungin kulttuuri- ja opetustoimeen sekä kouluihin. Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksen Rauman kampus on innokas yhteistyökumppani. Yhteistyö muidenkin paikallisten seurojen ja toimijoiden kanssa on lisääntynyt vuosi vuodelta. Muutama vuosi sitten seura teetti Rauman kuvataidekoulun oppilailla yleiseen käyttöön lukukalenterit.

(kuva tulee lokakuussa, kun messut silloin)

KUVA 1. Väinö Riikkilä -seura Rauman kaupungin osastolla Turun kirjamesseilla vuonna 2019

Lukudiplomeja, kirjallisuustapahtumia ja muuta toimintaa

Väinö Riikkilä -seuran vakiintunutta toimintaa ovat jokavuotinen lukudiplomitoiminta ja joka toinen vuosi järjestettävä lasten ja nuorten kirjallisuustapahtuma: Perts ja Kilu -päivät. Seuralla on myös lukumummu- ja -pappatoimintaa. Seura lainaa kahta erikokoista satuarkkua kouluihin ja päiväkoteihin. Arkut sisältävät lastenkirjoja ja lukemiseen sekä luetun käsittelyyn innostavaa materiaalia.

KUVA 2. Satuarkku lähdössä matkaan.

Lukudiplomitoimintaa järjestetään tiiviissä yhteistyössä kirjastojen ja alakoulujen kanssa. Käytännössä luokanopettajat kannustavat oppilaitaan lukemaan luokkatasolle tehtyjen kirjallisten kirjoja, seuraavat lukemista ja ilmoittavat huhtikuun loppuun mennessä luettujen kirjojen määrän perusteella tarvittavien lukudiplomien määrät seuran yhdyshenkilölle. Ennen lukuvuoden loppua seurasta toimitetaan kouluille tilauksen mukaan pronssisia, hopeisia ja kultaisia lukudiplomeja. Erityisen paljon lukeville oppilaille voivat opettajat anoa timanttidiplomia. Tämän diplomin saavat lapset kutsutaan huoltajineen toukokuussa Timanttijuhlaan, jossa on pientä tarjoilua, kirjoihin ja lukemiseen liittyvää ohjelmaa sekä timanttidiplomien juhlallinen jako.

Lukudiplomi on suunniteltu niin, että sitä suorittaessaan lapset tutustuvat monipuolisesti eri kirjallisuudenlajeihin ja saavat paljon valinnanvaraa sekä lukumateriaalien että lukukokemuksen jakamisen suhteen. Riikkilä-seuran sivuilta löytyvät vuosittain päivittyvät kirjalliset ohjeita diplomin suorittamiseen ja ideoita luetun kontrollointiin. Tärkeintä on lukeminen, ja opettajalle annetaankin paljon vapauksia siinä, miten lukudiplomia suoritetaan. Kannattaa muistaa, että kirjalliset ovat käyttökelpoisia myös niille perheille ja vanhemmille, jotka eivät suorita lukudiplomia. Vanhemmat voivat esimerkiksi käyttää kirjallistoja apuna etsiessään luettavaa lapsilleen. Lukudiplomien suorittaneiden määrä on kasvanut vuosittain, ja vuonna 2019 seura jakoi lähes 1500 diplomia, joista timanttisia oli noin 200. Tällä hetkellä diplomitoimintaa järjestetään alakouluille, mutta toiveissa on laajentaa toimintaa myös

yläkouluun.

KUVA 3. Timanttidiplomijuhlissa.

Kansallinen lasten ja nuorten kirjallisuustapahtuma, Pertsä ja Kilu -päivät, kestää noin viikon. Päivien ohjelma on suunnattu pääasiassa peruskoululaisille, ja ohjelmaa, kuten koulupäivänaikaisia työpajoja ja kirjailijavieraita, tarjotaan opettajien kautta koululuokille.

Tapahtumaan sovitaan jokin ajankohtainen kirjallisuuteen liittyvä teema (ja päivien nimi), joita ovat olleet muun muassa runous (Runon silta yli kaupungin), jännitys (Pelon ääniä), seikkailu, huumori, tarinasta toimintaa (ACTION!) ja kirjasarjoja ja sarjakirjoja (Lukuretkellä).

Suurin osa tilaisuuksista järjestetään kouluilla ja seura kustantaa ne. Pertsä ja Kilu -viikolla jaetaan seuran myöntämä Laivakello-palkinto kirjailijalle ja Adventure-kuvittajapalkinto. Tilaisuuksissa esiintyy paikallisia lapsia ja nuoria. Vuonna 2019 kirjallisuuspalkinto myönnettiin Kalle Veirtolle ja kuvittajapalkinto Sanna Pelliccionille.

Käytännön ideoita lukemisen lisäämiseksi

Seuraavassa esittelemme joitakin hyviksi kokemiamme toimintatapoja muidenkin käyttöön.

1. Kirjoita oma kirja

Kaupungin 575-vuotisjuhlien yhteydessä pyrittiin saamaan lapsilta saman verran

itsekirjoitettuja pikkukirjoja lähikirjastoihin kaikkien luettavaksi. Alle kouluikäisten lasten keksimiä juttuja sai aikuinen kirjoittaa (=sadutusta). Osan kirjoista seura luetti äänikirjoiksi.

2. Esikoululaisten ja ikäihmisten tarinatuokiot

Ikäihmiset kertoivat tarinoita lapsuudestaan ja lapsuuden leikeistään. Ne kirjoitettiin kirjeinä esiopetuksen oppilaille, jotka maalasivat niiden pohjalta taideteoksia ja kertoivat sadun, joka kirjattiin kuvan yhteyteen. Lopuksi lapset ja vanhuksot tapasivat yhteisessä taidenäyttelyssä ja jatkoivat tarinoiden sekä muistojen jakamista.

3. Satunäytelmät ja nukketeatteri

Koululaiset ja opiskelijat ovat valmistaneet ja esittäneet nuoremmille lapsille satunäytelmiä. Välillä lapsiryhmät ovat tulleet katsomaan näytelmiä jonnekin, ja välillä näytelmät on viety kouluihin ja päiväkoteihin. Lapset ovat työpajoissa myös itse päässeet toteuttamaan pieniä näytelmiä eri tavoin.

4. Lapsille lukeminen eri ympäristöissä

Aikuinen, toinen lapsi tai nuori on lukenut lapsille päiväkodeissa, kouluissa, kirjastoissa ja muun tapahtuman yhteyteen pystytetyssä lukuteltassa. Välillä lapsi tai lapset ovat itse saaneet valita luettavan kirjan.

5. Lukuteatteri

Lukuteatterissa kuuntelijoille luetaan etukäteen harjoiteltu teksti, jota elävöitetään draaman keinoin muun muassa äänensävyillä, tempoilla ja dynamiikalla sekä kehon kielellä.

6. Työpajat eri aiheista

Työpajoissa on toteutettu muun muassa kuunnelmia ja animaatioita sekä julkaistusta lastenkirjallisuudesta että lasten itse kirjoittamista teksteistä. Ennen työpajaa on luokille annettu ennakkotehtäviä.

7. Kisat ja kilpailut

Uuden, jännittävän sanoituksen keksiminen tuttuun melodiaan, lukemiseen kannustavan julisteen tekeminen sekä uuden hauskan päähenkilön keksiminen ovat olleet Pertsan ja Kilun

-päivien kilpailuja. Kilpailuihin on voinut osallistua usein joko piirtämällä tai kirjoittamalla.

KUVA 4. Julistekilpailun satoa

8. Kirjailijavierailut

Seuran palkitsemien kirjailijoiden ja kuvittajien sekä muiden kirjailijoiden vierailuja on toteutettu sekä perinteisesti livenä että virtuaalisesti myös yläkouluille. Myös kirjojen hahmojen (mm. Herra Hakkarainen) vierailut eri tapahtumissa ovat olleet suosittuja. Apua kirjojen hahmojen puvustukseen voi kysyä paikallisesta pukuvuokraamosta, teatterista ja kirjastoista.

9. Näyttelyt

Lasten kirjallisuusaiheisten töiden ja palkittujen lastenkirjakuvittajien näyttelyt kirjastoissa on pyritty ajoittamaan niin, että useat lapsiryhmät pääsisivät niissä vierailemaan. Näyttelyt on pystytetty joko heti alkusyksystä tai ”parhaaseen luokkaretkiaikaan” toukokuussa.

10. Kirjavinkkaukset

Sekä aikuisten että lasten pitämät kirjavinkkaukset eri tapahtumissa toimivat hyvin. Lastenkirjallisuutta työssään käyttävien vertaisvinkkaus lapsille luettavista kirjoista koettiin osallistujien mukaan hyödylliseksi.

11. Äänestykset

Luokissa äänestettiin kolmesta etukäteen valitusta kirjakatkelmasta hauskin. Osassa luokista opiskelijat lukivat katkelmat, osassa opettajat. Aineisto välitettiin kouluille

sähköisesti.

12. **Konsertit**

Opiskelijat esittivät lasten sanoittamia kauhulauluja.

13. **Aikuisille suunnatut tilaisuudet**

Seura on aikaisemmin järjestänyt useita kirjallisuuspäiviä ja -seminaareja. Viime vuosina tilaisuuksissamme on ollut lyhyitä, ammattilaisten pitämiä esitelmiä muun ohjelman lisäksi. Toiminta on viime vuosikymmenenä suunnattu enemmän suoraan lapsille ja nuorille.

Kaikenlaiset ideat ovat tervetulleita lasten lukemisen lisäämiseen

Tulevia vuosia varten olemme ideoineet lukujuhlan järjestämistä kaikille lukeville lapsille, ei siis vain jo paljon lukeville, kuten Timanttijuhla. Lisäksi suunnittelemme kirjanvaihtotoria sekä Koko koulu lukee -tapahtumia Pertsan ja Kilun -viikoille. Lasten ja nuorten lukemista kannustavaa toimintaa voi järjestää yhteistyössä monien jo olemassa olevien paikallisten yhdistysten ja toimijoiden kanssa. Parhaiten lapset ja nuoret tavoittaa varhaiskasvatuksen ja koulujen kautta. Raumalla olemme hyötäneet suuresti lastentarha- ja luokanopettajaopiskelijoiden äidinkielen opintoihin liittyvistä kursseista. Olemme käyttäneet tapahtumissamme paikallisten lasten, nuorten ja opiskelijoiden harrastusryhmien musiikki- ja tanssiesityksiä. Kun seuran toiminnot ovat tulleet paikkakunnalla tutuksi, niitä osataan odottaa. Isot kiitokset suuntaamme päiväkotien ja koulujen aikuisille vuosia jatkuneesta yhteistyöstä. Kaikilla paikkakunnilla ei ole kirjailijaseuraa, mutta vastaavaa yhteistyötä voi rakentaa minkä tahansa seuran tai yhdistyksen kanssa. Yhteinen tavoite ratkaisee.

Muita kirjailijoiden nimikkoseuroja löytyy täältä: <https://www.nimikot.fi>.